

idem inseritur, quod in eo venæ quædam, ut fertur, sanguinis ad cor usque perveniat.

(2) Quot numero testes in sponsalibus adhiberi solerent, non satis exploratum est; adhibitos tamen fuisse testes decem, colligi potest ex Ambrosio *de Laps. Virg. c. 5. opp. t. 3. col. 386. ed. indic.* Haud tamen necessaria est præsentia testium, ut sponsalia valeant; nam, ut inquit Benedictus XIV. *de Synod. diæces. l. 12. c. 5. n. 1.* Concilium Tridentinum nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitris, valide contrahuntur.

(3) Consule Martenium *de Antiq. eccles. rit. l. 1. c. 9. art. 3. t. 2. p. 124. ed. Ven. 1763.*, & Jacobum Gothofredum *in Leg. 3. Cod. Theodos. de Nuptiis t. 1. p. 321. ed. Lips. 1736.* à quibus omnes sponsalium ritus describuntur. Preter ceteros ritus, etiam osculum, & dextrarum conjunctio adhibebatur. Osculi quidem sponsalitiî consuetudinem à Christianis, apud quos nihil osculo sanctius, & usitatius erat, repetendam putant Jacobus Gothofredus *in Leg. 5. Cod. Theodos. de Sponsal. & ante nupt. donation. t. 1. p. 308. ed. indic.*, & Mazochius *in Adnot. ad Muscettulæ Dissert. de Sponsal. & matrim. &c. diatrib. 1. n. 8. & seq. p. 227. & seq. ed. Romæ 1766.* Meminit hujus osculi Tertulianus *de Veland. Virg. c. 11. p. 179. ed. Paris. 1675.*, & meminit Constantinus *in L. 16. Cod. de Donat. ante nupt.*, quæ ejus constitutio est *Lex 5. mox indicata Codicis Theodosiani*, ac refertur in Basilicis *l. 28. tit. 3. c. 16.* Hæc porro sponsalia osculo firmandi consuetudo viguit, & nunc etiam viget in Ecclesia Græca, uti ex Crusii Turcogræcia colligit Mazochius *l. c. not. 3. p. 233.*, sed Latina Ecclesia Græca severior, & austerior, cum sponsalia in grandiore ætate differri cœperunt, atque hominum malitia desiit antiqua simplicitas, rituale illud osculum omittendum putavit. Postrema ejus osculi mentio est in *Palea Can. Lex Divinæ c. 27. qu. 2.*, quisquis tandem sit auctor hujus rescripti, quod vulgo Benedicto tribuitur.

(4) *Cap. ult. de Condit. apposit.*

§. CXI. Contracta sponsalia obligationem contrahendi matrimonii pariunt; adeo tamen reuens implere fidem non tantum monendus; sed etiam metu pœnarum, atque ecclesiasticis censuris cogendus sit (1). Verum coactioni, atque censuris, in quibus nerbus inest ecclesiasticæ potestatis, non ita facile dandus est locus, quoniam tristes habent exitus coacta matrimonia; & ideo vel levis causa procul esse jubet coer-

citiones, atque ab iis plane abstinendum est, cum adhuc sponsus voluntate obstinata pergit matrimonio resistere (2). Quod si qua gravis causa urgeat, puta si mulier à sponso deflorata sit, ipse omnino ad nuptias cogi debet.

(1) Lucius III. *in C. 17. de Sponsal.* sponsam monendam potius, quam cogendam esse statuit, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere. Contra Alexander III. *in c. 10. eod.* sponsum non tantum moneri, sed etiam ecclesiastica censura compelli jubet, ut ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in uxorem recipiat. Ita componendus videtur uterque locus Juris Canonici, ut vel levissima causa faciat soli monitioni locum; contra vero adhibenda sit coercitio, cum eam gravis causa postulat.

(2) Confer Muscettulam *laud. Diss. de Sponsal. & matrim. &c. dub. 4. n. 134. & seq. p. 100. & seq.*, ibique Mazochium *not. 34. p. 103.*

§. CXII. Solvuntur sponsalia mutuo consensu eorum, à quibus contracta sunt, etiam jurata sint quia sacramentum sequitur naturam actus, cui adjectum est (1). Impuberes vero dissentire non possunt, nisi puberes facti sint, & se corporum conjunctione abstinerint (2). Quod si alter impubes suam obligavit fidem, atque dissentiat, sponsalia dissolvuntur, etiam invito altero, qui ea contraxit, cum jam pubes evaserat (3).

(1) *Cap. 25. de Jurejur.*

(2) *Cap. 8. de Desponsat. impuber.*

(3) *Cap. 7. eod.*

§. CXIII. Sed & solvuntur sponsalia per matrimonium, quod sponsorum alter injuria quidem, sed valide cum alia, aliove contraxit; per sacros susceptos ordines (1), aut emissam in approbata religione professionem (2). Quin etiam interdum unus liberatur, sed alter adhuc manet obstrictus sponsione sua; si nimirum ipse dolo rem egit, si in longinqua proficiscatur sine alterius consensu (3), si magnam, atque

constantem post sponsalia pertulit mutationem animi, corporis, fortunarum (4), si fidem fregit hoc est suum cum alio corpore commiscuit (5). Qua in re Canonici Juris interpretes virum liberant, etiamsi mulier ante sponsalia, ac per vim quoque stuprata sit; verum mulier lege solvitur, tantum si vir post inita sponsalia in fide non stetit.

(1) *Cap. unic. de Vot. in 6.*

(2) Qui ingreditur religionem obligatus manet, donec professionem emittat; sed alterius obligatio per solum illius ingressum tollitur.

(3) *Cap. 5. de Sponsal.*

(4) *Cap. ult. de Conjug. lepros.* Nam in omnibus pactionibus, multo magis sponsalibus, inesse censetur conditio, *rebus in eodem statu manentibus.*

(5) *Cap. 25. de Jurejur.*

SECTIO IX.

DE MATRIMONII IMPEDIMENTIS.

CXIV. Quæ & qualia sint matrimonii impedimenta?	CXXVIII. Votum solemne.
CXV. Ea constituere, & laxare Ecclesiæ est.	CXXIX. Ligamen.
CXVI. Matrimonii sacramentum à contractu civili non pendet.	CXXX. ad CXXXIV. Cognatio naturalis.
CXVII. ad CXX. Summo Pontifici, non item Episcopis laxandi dirimentia impedimenta potestas est.	CXXXV. Cognatio civilis.
CXXI. Impedimentorum dispensatio publica, vel occulta.	CXXXVI. Cognatio spiritalis.
CXXII. & CXXIII. Divisio impedimentorum dirimentium.	CXXXVII. Affinitas.
CXXIV. Ætas.	CXXXVIII. Publica honestas.
CXXV. & CXXVI. Impotentia.	CXXXIX. Crimen.
CXXVII. Ordo sacer.	CXL. Cultus disparitas.
	CXLI. Error.
	CXLII. Ignoratio servilis conditionis.
	CXLIII. Vis.
	CXLIV. Raptus.
	CXLV. Turpis conditio.
	CXLVI. Matrimonium clandestinum.

§. CXIV.

Dum ineuntur nuptiæ, illud in primis considerandum est, num aliquid interveniat, quo illæ vel prorsus irritæ, vel non laudabiles, neque honestæ sint. Quæ irritum matrimonium faciunt, impedimenta dirimentia; quæ minus laudabile, & honestum, impedientia appellantur. Impedimenta impedientia vetant, ne nuptiæ contrahantur, sed non tollunt, evertuntque contractas, dirimentia vim prorsus adimunt matrimonio, & ideo non tantum contrahendum impediunt, sed etiam contractum dirimunt.

§. CXV. Impedimentorum constituendorum, & laxandorum jus penes unam Ecclesiam est (1). Id ostendit & natura matrimonii, quod cum apud Christianos sacramentum sit, civilibus legibus subesse non potest; ac perpetua traditio, & consuetudo, quam semper Christiani omnes ratam firmam habuerunt (2). Civilibus quidem legibus effici potest, ut qui certas nuptias conciliarunt, potiri non debeant juribus, & privilegiis, quibus reliqui Cives potiuntur; sed unius Ecclesiæ est leges constituere, quæ vim matrimonii respiciunt.

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 24. Can. 3. de Sacram. matrim.* Si quis, inquit, dixerit, eos tantum consanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, ut plures impediunt, & dirimant, anathema sit. Idemque habet *Can. 4.* Waldenses primum, postea Lutherani, & Calviniani, tum Marcus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis, & apostata, Paulus Sarpus, & Joannes Launojus nullam esse putarunt in Ecclesiastica hierarchia impedimenta illa constituendi potestatem. Errorem hunc jam prope senescentem ab oblivione hominum, atque silentio non multis abhinc annis vindicare conati sunt Aloysius Litta, Thomas Nestius, Petrus Tamburinius, & quidam alii; qui etiam absurde detorquent Tridentinos canones, quorum supra facta mentio est, ne in illum ipsum incidere videantur errorem, quem Synodus con-

Tom. II.

tra Lutherum, ceterosque hæreticos damnavit. Inquiunt videlicet, canones non esse dogmaticos; Tridentinis Patribus Ecclesiæ potestatem esse potestatem non propriam Ecclesiæ, sed ei à Principibus concessam; denique Ecclesiæ nomen Patres ipsos usurpasse, non ut ecclesiasticum ordinem, sed ut sæculares Principes significarent. Verum si Tridentina Synodus hanc de matrimonio doctrinam non aliquo de reformatione titulo, sed comprehendit canonibus, quibus semper catholicum dogma stabilire solet; si initio sessionis 24., in qua extant duo illi canones de matrimonii impedimentis, declarat, se anathematizare omnes hæreses, & errores, qui de sacramento matrimonii orti sunt; si inter has hæreses, & errores anathematizat etiam eos, qui negant jus esse Ecclesiæ constituendorum, & Alexandrorum impedimentorum matrimonii, non nisi obfirmata cavillandi licentia hos canones dogmaticos esse inficiabitur. Quod vero ajunt de prava illa interpretatione vocabuli Ecclesiæ, id argumentum est, quo nullum illustrius, & præclarius esse potest, perditæ, ac desperatæ causæ, quam tuentur. Quis enim putet, Ecclesiam, quæ omnibus, atque ipsis Tridentinis Patribus semper est Ordo Ecclesiasticus, duobus illis canonibus esse potestatem sæcularem; Patres ipsos, qui cuncta suis propriis, germanisque vocabulis explicarunt studio, ac diligentia singulari, eo tantum loco à proposito discessisse, pervertisseque vocabuli significationem, ut facerent disputationi locum, & simul integrum relinquerent errorem Lutheri, cujus erant conatus omnes in ecclesiasticam potestatem; Principum Oratores qui Concilio intererant, curabantque diligenter, ne quid verbis, aut factis eorum potestati detraberetur, permittere voluisse, quod hæc potestas, quæ suo, & proprio vocabulo clarissime designari potuisset, comprehenderetur vocabulo, quod tantum violentè detortum, ac minus proprie eam significare poterat? C. 1. Sess. 14. de Reform. matrim. Synodus irrita facit clandestina matrimonia, quæ rata firma fuisse dicit, *quamdiu ea Ecclesia irrita non fecit*. Ergo Tridentinis Patribus Ecclesia, quæ dirimentia matrimonii impedimenta constituit, est ipsa Synodus, hoc est coetus Ecclesiasticus, cujus decreto factum est, ut clandestina matrimonia, quæ pridem Ecclesiæ lege irrita non erant, alia deinceps Ecclesiæ lege irrita habeantur, & sint. Eodem sensu aliis in locis Ecclesiæ vocabulum Synodus usurpat ex. gr. *Can. 15. Sess. 14. de Penitent. Can. 12. Sess. 24. de Matrim. Sess. 25. in Decret. de Indulgent.*, quibus locis omnibus Ecclesiæ nomine intelliguntur Superiores, & Pastores, in quibus inest regendi, ac pascendi oves auctoritas. Quid? Nova illa à Synodo constituta impedimenta; illæ Principum Oratorum preces, illaque de his impedimentis, studia, quæ partim Synodi Patres probarunt, partim rejecerunt arbitrio suo, nonne evidenter ostendunt in eo negotio Ecclesiæ potestatem? Neque his

precibus, & officiis rem egissent *Delegantes cum Delegato*; nihil illis ab se postulantibus Synodus recusare potuisset; non tuto, ac certo statuere *Can. 3. & 4.* (addita quoque poena anathematis in eos, qui id negarent) non solum antea potuisse, sed etiam in posterum Ecclesiam posse matrimonii impedimenta constituere; non pari anathematis poena plectere *Can. 12.*, qui dicerent, *causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos*, si in eo negotio Ecclesia delegato tantum jure uteretur, non proprio, & suo. Denique cum Tridentini Patres impedimenta stabilire dicant *Ecclesiam, & Sanctam Synodum*, quibus iisdem verbis catholicum dogma constituunt; aut in utroque, aut in neutro potestas delegata ponenda est. Quis autem dicat, Synodum œcumenicam in constituendo dogmate potestate delegata indigere? Paucis hæc attigi, quæ multo fusius, & uberius explicari possunt, sed ita instituti mei ratio postulabat. Præclare in hoc argumenti genere versatus est Cl. Auctor operis editi Hierapoli anno 1786.; cui titulus *Defensio Tridentinorum Canonum de Ecclesiæ potestate in dirimentia matrimonii impedimenta adversus Launojum, Tamburinium, Nestium, aliosque recentiores, Auctore Petro Deodato Nicolopolitano*. Confer etiam ejusdem Auctoris opus editum an. 1788. cum titulo *Nuova difesa dei canoni III. & IV. della Sessione 24. del Concilio di Trento scritta da Pietro Diodato*, itemque opus quod extat in *Supplemento Diarii Ecclesiastici Roman. Mens. Septemb. & Octobr. 1791.*, atque evulgatum est à V. Cl. Aloysio Cuccagnio cum titulo *Del Matrimonio Cristiano, è della Divina immediata potestà della Chiesa di apporre ad esso gl'impedimenti, che si dicono dirimenti*, præterea *Les vrais principes sur le mariage, opposés au rapport de M. Durand de Maillane par l'Abbè Barruel*. (2) Id ostendam paulo post, cum de unoquoque impedimento singillatim disseram. Interim, ut mittam cetera ejus rei monumenta, quorum magnus est numerus, quæque à Gerbaisio recensetur, satis est legere duas canonum collectiones, quas VII. & VIII. sæculo ediderunt Theodorus Cantuariensis, & Egbertus Eboracensis, ut pateat, quot jam essent ea ætate matrimonii impedimenta ab Ecclesia constituta. Ille enim apud Dacherium *Spicileg. t. 1. C. 24. 27. 30. 31. 32. 63. 92. 93. 108. 139. 140. 143. p. 487. ad 490. ed. Paris. 1723.* multa hujusmodi impedimenta describit, & multa item habet Egbertus in collectione, cui titulus *Excerptiones à c. 128. ad 138. apud Spelmanum Concil. Britannic. t. 1. p. 271. & seq. ed. Londini 1639.* Vide Juvenium de *Sacrament. qu. 6. de Matrimonii impedimen. in gener.*, Gerbaisium *Traité du pouvoir de l'Eglise, & de Princes sur les empechemens du mariage*, quo quidem opere tota parte I. apertissime ostendit, Ecclesiam jus proprium habere constituendi impedimenta matrimonii, atque omnium ætatum

collectis monumentis, hanc esse demonstrat perpetuam traditionem, & consuetudinem, quam etiam sæculares Principes sæpissime ratam habuerunt; quamquam *part. 2.* minus vere jus constituendi impedimenta matrimonium dirimentia etiam laicæ Potestati adscribere conetur. Vide etiam Launoii sophismata refellentem Auctorem operis *De l'Autorité des deux puissances c. 3. §. 8. t. 2.*, & Jacobum Clementem *Traité du pouvoir irrefragable & inébranlable de l'Eglise sur le mariage des Catholiques.*

§. CXVI. Neque vero quod in matrimonio inest etiam civilis contractus, exinde effici potest, quod si forte civiles leges contractum tollant, matrimonium quoque tollatur; quoniam materia eripitur, in qua consistit. Nam sacramenti materia non civilis, sed naturalis est contractus, qui simul est hinc quidem contractus civilis illinc vero sacramentum; quoniam ab eo perficitur, qui simul civis, & Christianus est. Atqui nec contractus civilis à sacramento, nec sacramentum à civili contractu pendet, quæ diversa sunt rerum genera certæ Civitatis, & Christianæ religionis, utrumque per se constans, non alterne necessario nexa inter se; cum sit, tamen utrumque singillatim innexum conditioni naturali hominis, atque ab hac pendeat. Itaque, sublato etiam civili contractu, integrum tamen est sacramentum, quod ab illo non pendet, & quod suam habet materiam in contractu naturali (1).

(1) Gravis est error illorum, qui cum in matrimonio civilem contractum fieri animadvertant, ita ab hoc contractu sacramentum pendere arbitrantur, ut illo sublato, alterum etiam tolli, evertique debeat. Inquiunt enim, in matrimonio inesse & civilem contractum, & sacramentum; sed primum contractum existere, postea sacramentum, quod ab illo sumit materiam, in qua consistat. Quemadmodum vero civilibus legibus ceteri contractus subjiciuntur, ita etiam iis subesse contendunt contractum matrimonii; & ideo cum civiles leges contractum perimunt, ipsam tollunt materiam, sine qua sacramentum stare non potest. Verum materiam sacramenti matrimonii non civilis, sed ipse est contractus naturalis, qui certe absolvi cœpit, multo ante quam ullæ civiles societates constituerentur. Naturalis hic contractus materiam

præbet tum contractui civili, tum sacramento. Cum is contractus ab eo perficitur, qui tantum est civis, ejus matrimonium tantum civile contractus esse potest; atque ex eo genere sunt conjugia, quæ ab infidelibus contrahuntur. Sed quando nuptias conciliat, qui simul civis, & Christianus est, matrimonium simul efficitur contractus civilis, & sacramentum; quia non primum à Cive, deinde à Christiano, sed ab uno simul cive, & simul christiano contrahitur. Quare utut leges civiles impedimenta constituent adversus civilem contractum, nulla certe possunt constituere adversus sacramentum; neque illo sublato, hoc etiam tollitur, perinde ac non amplius habeat materiam, in qua consistat. Hæc enim est posita in contractu naturali, cui tamquam fundamento utriusque communi, & proximo, tum contractus civilis, tum sacramentum incumbit. Certe Christus Dominus, qui suam instituit Ecclesiam ex omnibus gentibus, quibus dissimiles erant mores, legesque civiles, omnibus, qui ad hanc Ecclesiam pertinerent, matrimonium sacramentum esse voluit. Itaque ejus materiam constituere debuit, quæ omnibus una, & eadem esset; & ideo primam, quæ ante ulla conditas civiles leges fuit, matrimonii institutionem appellavit. Atqui tantum naturalis contractus unus, idemque erat omnibus, non civilis, quem aliis legibus Romani, aliis Hebræi, aliis reliquæ gentes, perficiebant. Equidem peto ab iis, qui civilem contractum sacramenti materiam faciunt, quorum populorum civiles leges Christus respexerit, ut in iis sacramenti materiam poneret? An Hebræorum, an Romanorum, an reliquarum Gentium? Si Hebræorum leges spectavit, negabimus sacramentum fuisse matrimonium ceterorum, qui ex Romanis, aut ex reliquis gentibus ad Ecclesiam veniebant; quoniam non iisdem, quibus illi, legibus utebantur. Eadem contra argumentatio redit, si in contractu civili Romanorum, aut reliquarum gentium sacramenti materiam à Christo collocatam dicamus. Adde, quod nullæ tunc erant civiles leges de matrimonio, quæ non Christi legi adversarentur. Hebræorum leges repudium permittebant, leges Romanorum, ac gentium reliquarum & repudii facultatem dabant, & plenæ superstitionum, ac vitiorum erant. Quis dicat, Christum fecisse sacramenti materiam has leges, à quibus Divina, quæ ab eo ferebatur, Lex abhorrebat? Fecisse præterea materiam vagam, & incertam, qualis est contractus civilis, qui à populorum moribus, à temporum ratione, ab hominum voluntate, arbitrioque pendet? In reliquis sacramentis una, atque eadem cunctis gentibus materia est. Quis illud sibi in animum inducat, solius sacramenti matrimonii Christum fecisse materiam tam variam, tamque dissimilem, quam varii sunt, interque se dissimiles mores, ac leges civiles, quibus populi reguntur? Confer Jacobum Clementem *l. c. c. 3.*, & Auctorem ope-

§. CXVII. Cumque Ecclesiam repræsentent vel ejus caput Romanus Pontifex, vel œcumenicum Concilium, sequitur, ut ab alterutro tantum dirimentia matrimonium impedimenta constitui (1), & constituta removeri possint (2). Sæpe enim justis de causis aliquis lege solvitur; solvendus est autem potestate pari, qua adstrictus est. Episcoporum potestas infra Summi Pontificis, atque œcumenici Concilii potestatem est; & ideo, quæ superiori lege sancita sunt, impedimenta perfringere, & labefactare non possunt. Quare ut Summi Pontifices jus illud exercent, quod semper exercuerunt, laxandi dirimentia matrimonium impedimenta, nihil sibi præcipue reservare debuerunt, neque aliquid de juribus episcopalibus deminuere, ac detrudere oportuit. Res ipsa vetat, inferiorem abrogare legem, quæ superioris imperio sancita est.

(1) Impedimentorum matrimonii, quæ à Summis Pontificibus constituta sunt, vel probata, & tunc generalis Ecclesiæ legis vim obtinuerunt, antiquissima exempla suppeditant Innocentius I. *Ep. 2. ad Victric. Rothomag. c. 13.* apud Coustantium *Ep. Roman. Pontific. col. 756.*, Siricius *Ep. 1. ad Himer. Tarraconen. c. 4.* apud eundem Coustantium *col. 628.*, Leo M. *Ep. 2. ad Rustic. Narbonen. & Ep. 133. ad Nicet. p. 11. & 443. opp. t. 2. ed. Romæ*, Gregorius M. *Ep. 1. l. 7. Ep. 64. l. 11. Ep. 17. l. 14. & in Decret. 6. opp. t. 2. col. 845. 1154. 1179. 1293. ed. Paris.*, Gelasius *Decret. c. 20.* apud Pithœum *Cod. canon. Eccles. Roman. Paris. 1687. p. 268.*, Gregorius II. *Decret. 1. 2. 3.* apud eundem Pithœum *l. c. p. 300.* Falso igitur auctor libri *Sopra il diritto di stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio, è di dispensare à Romanis Pontificibus constituta negat matrimonii impedimenta.* Sane eorum quædam primum à Conciliis particularibus stabilita sunt; sed ea tantum post Decretum Summi Pontificis in Ecclesia universa vim legis habere coeperunt.

(2) Sæculo VI. Gregorius M. Anglorum genti, quæ recens Christi fidem amplexa fuerat, matrimonia permisit in tertio consanguinitatis gradu, in quo jam tunc irrita conjugia erant. Unde, inquit ipse Gregorius *ad Augustinum Ep. 54. l. 11. t. 2. col. 1154. ed. Paris. cit., necesse est, ut jam tertia, aut quarta*

generatio fidelium licenter sibi jungi debeat; nam secunda, quam diximus, à se omnino debet abstinere. Quæ Indulgentia Pontificis cum displicisset Felici Episcopo Messanensi, ipseque ea de re vehementiores ad Gregorium literas dedisset, respondit Pontifex *Ep. 17. l. 14. col. 1277.*, se non omnibus universe, sed tantum Anglis hanc veniam justis de causis concessisse. En *dispensationum matrimonialium*, ut vocant, quæ ab Sede Apostolica datae sunt monumentum luculentissimum, ac vetustissimum. Scio, quosdam esse, qui has literas Gregorii esse negant; sed & stylus, & rerum, de quibus agitur, ratio, & cetera argumenta, meo quidem judicio, evidenter ostendunt, eas omnino Gregorio adscribendas esse. Adeundi sunt eruditi Monachi è Congregatione Sancti Mauri in *Not. ad utramque Ep.* Hujus simile exemplum suppeditat initio sæculi VIII. Gregorius II., qui Germanis facultatem dedit nubendi post quartum gradum, quo quidem gradu nullum ea tempestate matrimonium erat, uti patet ex ejus *Ep. 13 ad Bonifacium Moguntinum apud Labbæum Collect. Concilior. t. 8. col. 177. ed. Ven.* Alia multa eadem de re monumenta collegit Auctor operis, quod Fulginei prodiit anno 1784. cum titulo *Le storte idee radtrizzate c. 3. p. 89. & seq.* Interdum etiam à Synodis provincialibus laxata sunt matrimonii impedimenta, quando scilicet Pontificis Constitutionibus, aut totius Ecclesiæ lege nondum probata fuerant. Multa enim impedimenta primum à Conciliis provincialibus constituta sunt; & tunc ea tolli poterant eadem auctoritate, qua stabilita fuerant. Sed posteaquam jus illud totius Ecclesiæ lex evasit, ei certe non amplius derogare potuit Synodus provincialis, cujus potestas infra illam potestatem est. Certe matrimoniales causas inter causas majores, quas Romano Pontifici servatas voluerunt Innocentius I., Leo M., & ceteri, quorum loca indicavi *l. 1. tit. 3. sec. 1. §. 16. not. 2. p. 170.*, recensent Cælestinus III. *Ep. 9. ad Archiepiscopum Senonen. apud Labbæum t. 13. Concil. col. 698. ed. Ven.*, Sigefridus Moguntinus *Ep. ad Alexan. H. T. 3. Concil. German. p. 152.*, Annales Bertiniani *ad ann. 831. apud Eckartum Gallia oriental. t. 2. l. 28. §. 193.* Synodus Tridentina sartam tectam esse voluit potestatem, qua semper Apostolica Sedes usa fuerat, removendi dirimentia impedimenta, ideoque *regulas in materia dispensationis, ac signanter super impedimentis matrimonii præscriptas ad Romanum Pontificem præcipue direxit*, uti post Du-Cassium *de Jurisdiet. eccles. t. 1. c. 10. §. 5.* observat Van-Espenius *Jus eccles. part. 2. sect. 1. tit. 14. c. 1. n. 10.* Imo cum disputatum esset à Patribus, num satius esset Episcopis, quam Summo Pontifici facultatem laxandi impedimenta reservare, potissimum Pius IV. æquo animo assentiebatur, ut consanguinitas in quarto gradu, quia fre-

quentior, à Pontificiis reservationibus tolleretur, & Episcoporum arbitrio permetteretur. At Synodo magis placuit sententia M. Antonii Bobbæ Augustani Episcopi, & Sabaudicæ Ducis Legati, qui animadvertit, fore, ut data Episcopis hac facultate multo facilius, & frequentius, quod Patrum studio, & proposito adversabatur, hujusmodi veniæ concederentur. Confer Paleottum in *Act. Concil. Trid. ad diem 17. Augusti 1563.*, & Pallavicinum *Histor. Concil. Trident. l. 23. c. 9. n. 17.* Neque verum est, ut aliqui putant, Tridentinam Synodum *Sess. 25. c. 18. de Reform.* dispensandi necessitatem imposuisse, cum revera canones *exacte ab omnibus, & indistincte observari* voluerit. Tantum statuit, ut si interdum canones justis de causis laxentur, id non nisi *causa cognita, ac summa maturitate* fiat. Quibus verbis non dispensandi necessitas constituitur, sed modus præscribitur, quem servare oportet, cum venia datur. Haud multo post Tridentinam Synodum jus removendi impedimenta matrimonii tantum Romani Pontificis proprium agnoverunt Concilia Turonense *tit. 9. de Matrim.*, & Tolosanum *par. 2. c. 8. col. 1405. & 1804. t. 10. Collection. Harduini.* Merito igitur Optimus, Sapientissimusque Pontifex Pius VI. quem diu Deus servet incolumem omnium bono, literis datis die 28. Novembris 1786., præter ceteros, damnavit errorem Eybellii agentis, dispensationum reservationes indebitas, atque Episcopis injuriosas esse. Consule doctissimum Mamachium, qui de jure dispensationum, quod in Romano Pontifice inest, graviter, solide, accurate disputat in libro, quem nuper edidit *Pisti Alethini* nomine contra Auctorem opusculi *Quid est Papa? Ep. 5. §. 9. p. 252. t. 1.*; & CL. Auctorem *dissertationis, qua defenditur Romani Pontificis auctoritas in impedimenta matrimonium dirimentia.*

§. CXVIII. Verum si quid etiam ex juribus Episcoporum detractum, si ipsorum ea in re arctata jurisdictione videatur; quis neget, id suo jure factum à Summis Pontificibus pro suprema, quam habent, in tota Ecclesia potestate (1)? *Primigenia* quidem, ut vocant, sint jura Episcoporum, quæ ad jurisdictionem pertinent, eaque jurisdictio à Christo repetatur (2). Sed hæc ab ipso Christo ita instituta est, ut uni Summo omnium capiti, & moderatori subesset (3); neque Christus, cum eam Episcopis dedit, divisit dioceses, & singulis certos adscripsit subditos, in quos jurisdictionem illam exercerent. Id totum fac-

tum ab Ecclesia est, & factum cum opera, & auctoritate Summi Pontificis, sine quo vera Ecclesia esse non potest. Itaque jurisdictio Episcoporum à Christo, usus, & exercitium hujus jurisdictionis in certos subditos ab Ecclesia est.

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 14. c. 7. de Sacram. Pœnitent.* Merito, inquit, *Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Qua in re illud in primis animadvertere oportet, quod si quæ potestas Episcopis jure Divino concessa integra relinqui debet, ea certe est potestas absolvendi à quibuscumque peccatis; quam amplam, ac nullo modo ehibitam à Christo Apostolis, & Episcopis eorum successoribus datam fuisse constat. Quod si tanta hæc, tamque late patens potestas ita (& id quidem Divino jure) Pontificiæ auctoritati subest, ut pro *suprema Romanorum Pontificum potestate* per reservationes coerceri, & arctari merito potuerit; an non ceteræ Episcoporum facultates, simili prorsus jure, ac suprema potestate, cum id expedire visum fuerit, arctius astringi poterunt?

(2) Ne quis obrudat, niti me principiis minus exploratis, minusque probatis omnibus, tamquam certum pono id; quod incertum, controversumque est. Non enim certo constat, num Episcoporum potestas à Christo *ἀπὸς immediate* sit repetenda, an potius in eos per Petrum, ejusque Successores transierit; neque Synodus Tridentina quæstionem hanc definire voluit, ut ostendi *v. 1. c. 2. not. 1. p. 19.*

(3) Episcoporum jurisdictio primigenia quidem sit, & à Christo immediate procedens; sed primigenius etiam est, essentialis, & à Christo institutus Primatus non dignitatis solum, sed etiam jurisdictionis in Ecclesia universa. Utraque potestas primigenia est; sed utriusque ex lege divina propria est, atque intima natura, ut altera subsit, altera præsit. Christus & Petrum, ejusque successores toti Ecclesiæ præfecit non solum dignitate, sed etiam imperio; & simul Episcopis jurisdictionem dedit, sed jurisdictionem subjectam superiori potestati, in qua Principatum posuit. *Jesus Christus ipse*, inquit Clerus Gallicanus in comitiis extraordinariis diei 8. Maii 1728., *sua institutione limites præscripsit huic potestati Episcopali, quam subjecit Sedi Petri, in qua posuit plenitudinem Apostolicæ potestatis.* Reservationes causarum matrimonialium, & ceteræ hujusmodi non tollunt, evertuntque primigeniam, & essentialem Episcoporum jurisdictionem, quæ Divinæ institutionis est; tantum ejus exercendæ constituunt modum, qui

à Christo definitus non fuit. Et vetustiori quidem aetate ea res tota fere pendeat à Synodis provincialibus, Metropolitibus, Patriarchis, quos humanae institutionis esse, inter omnes constat; adeo verum est, primigeniae, essentiali, & à Christo datae Episcopis potestati non adversari modum, qui in ea exercenda superiori imperio stabilitur. Quod si hunc modum constituit Potestas, quae tantum humana est, nonne id multo magis poterit praestare potestas Summi Pontificis, hoc est Potestas divinitus instituta? Si magis intrare volumus, potius haec ipsae reservationes ad jus divinum referri possunt; quatenus videlicet jure Divino Summo Pontifici in omnes Episcopos jurisdictio data est, & quatenus Christus ordinem inter Potestates omnino servandum constituit. Cujus quidem ordinis ea vis, & natura est, ut inferiores subjecti sint superioribus, uti docet Petrus *Ep. 1. cap. 2. vers. 13. Subditi igitur estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi quasi praecellenti, sive Ducibus &c.*, & Paulus ad Roman. c. XIII. *vers. 1. Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo; quae autem sunt à Deo ordinatae sunt.* Ea ordinem inter Potestates à Deo constitutum, ut inferiores quantumvis potestate aliqua praediti, sublimioribus subesse debeant. Consule Ballerinium *de Potest. Ecclesiast. Summor. Pontif. c. 1. §. 4. 5. 6.*, & doctissimum Mamachium egregio opere, quod paulo ante indicavi, *Ep. 1. 2. 3. fere per tot.*

§. CXIX. Cum Episcopo certi adimuntur subditi, non tollitur primigenia illa jurisdictio, quae divinitus data est; tantum arctatur, & constringitur usus jurisdictionis, quae amplius exerceri non potest, in subditos, qui ab Episcopi imperio subtracti sunt. Ita Synodi particulares saepe arctarunt usum jurisdictionis Episcopalis; & id quidem jure, ac recte factum, omnes facile concedunt; quia cum Synodi Episcopis auctoritate praestarent, potuerunt Episcopatum facultatum usum, pro Ecclesiae utilitate, praefinire (1). Quod si haec facta, & rite fieri potuerunt à Synodis particularibus, quae tantum jure ecclesiastico provinciae, aut regionis, ejusque Episcopis divinitus institutis praesunt; id certe multo magis concedendum est Petri successoribus (2), qui non humano, sed divino jure omnibus Episcopis, ipsisque Synodis particularibus praefecti sunt (3).

(1) Episcopalis potestatis, quae à Synodis, Metropolitibus, Patriarchis cohibita fuerit, innumera propemodum, & omnibus comperta exempla sunt. Praeclarum est illud Concilii Chalcedonensis *act. 4. col. 418. t. 2. Collect. Harduini*, ubi sancitum est, *ut nihil absque ipso (Antistite Alexandrino) ageretur ab aliquo subjacente Episcopo.* Hoc quidem loco ita arctatur Episcoporum potestas, ut nulla in re non pendeat à Patriarcha, ac nihil Episcopus agere possit sine venia Patriarchae, cui subest. Divino quidem jure ad Episcopos pertinere ordinationes eorum, quos suarum Ecclesiarum regimini utiles, & multo magis necessarios agnoscant, quis ignorat? Africanæ autem Ecclesiae in exitu saeculi quarti, & initio quinti magna sacrorum ministrorum inopia laborabant, adeo ut multae earum plebes essent desertae & alicubi ne unus quidem Diaconus reperiretur. Huic malo remedium adhibere oportebat; & vero adhiberi facile poterat, tum si in suis reciperent gradibus, qui à Donatistis ad Catholicam unitatem revertebantur, tum si ordinibus donarentur, qui apud Donatistas in infantia baptizati, rationis usu praediti ad Catholicam Ecclesiam redierant. Sed obstant decreta edita in transmarino Concilio, quorum mentio est in Synodo Africana *Can. 35. apud Pithœum Cod. canon. p. 152. ed. Paris. 1687.* Itaque ut ea lex necessitatis gratia laxaretur, missa legatio est ad eos, à quibus illa lata fuerat, sicuti patet ex eadem Synodo Africana *l. c. p. 143.* Quod si Synodi particulares Episcoporum potestatem in re tam gravi, tamque Episcopi propria arctare potuerunt; an non idem multo magis praestare poterit Summus Pontifex, cujus non humano jure sancita, sed à Christo ipso instituta potestas est?

(2) Si antiquis temporibus Episcopatum facultatum definiendum modus à Patriarchis, Metropolitibus, Synodisque provincialibus totus fere pendeat, non idcirco Pontificio juri, quod ex Primatu descendit, quidquam detractum videri potest. Cum enim omnis illorum, quae tandem cumque illa esset, in Episcopos, & Episcopatus jurisdictio tantum ex Ecclesiastico jure procederet; profecto quidquid ecclesiasticae institutionis est juri ordinario, ac divino Primatus detrudere nihil potuit. Consule Ballerinium *de Potest. ecclesiast. c. 1. §. 4.*

(3) Equidem nescio, qui teneat error, aut miserabilis ignorantia veri eos, qui propria, & nativa Episcoporum jura à legitima superiori Potestate tolli, ac minui posse inficiantur. Ab ipsis Ecclesiae incunabulis luculentissima sunt monumenta, quae longe aliud ostendunt. Episcopi erant Timotheus, & Titus, alter Ephesi, alter Cretae, ad quos Apostolus literas dedit, & hi à Spiritu S. positi erant regere Ecclesiam Dei in suis diocesis, & omnem cum Episcopatu conjunctam potestatem obtinebant. Ergo quemlibet Christianum hominem ordinibus initiare poterant, quoniam am-

pla Episcopis ea de re data à Christo potestas fuerat, & tamen Paulus arctat, & constringit hanc potestatem, dicta lege, ut neque bigami, neque neophiti ordinentur *I. ad Timoth. c. 3. vers. 2. 6. 12.* Similiter jure Divino Presbyteri Episcopis suberant, atque hi suo lubitu poterant adversus illos eam servare methodum judiciorum, quæ magis commoda, & opportuna videretur, quoniam hæc methodus ab eodem divino jure constituta non fuerat, & tamen Paulus Episcopis imperat, *ne adversus Presbyterum accusationem recipiant, nisi sub duobus, aut tribus testibus I. ad Timoth. c. 5. vers. 19.* Mitto cetera similia, quæ sunt à Paulo constituta, & quibus nativa Episcoporum potestas arctata est. Priora Ecclesiæ sæcula pene innumera ejusdem rei monumenta suppeditant. Sane Christus iis verbis *quæcumque ligaveritis &c.* Apostolis, & Episcopis amplissimam concesserat facultatem ligandi, & solvendi in sacramento poenitentiae; verum huic Episcopis insitæ, & innata potestati veneranda antiquitas modum imposuit, constitutis legibus, quibus Episcopi jussi sunt quosdam criminum reos tantum solvere post annos plures, diuturnamque poenitentiam, quosdam vero tantum, cum ad vitæ exitum properarent. Res eo demum venit, ut œcumenici Concilii venia, & auctoritate opus fieret, ut liceret *Episcopo humanius aliquid de eis statuere*, qui luculentiores dederant dolentis animi, & pietatis significationes Concilium Nicænum *Can. 12. t. 2. Concil. collect. Labbæi col. 78. ed. Ven.* An non ligandi, & solvendi potestas propria, ac nativa Episcoporum est? Attamen hæc potestas cohibetur modis pluribus, neque Episcopus suo jure, licet proprio, & nativo, uti potest, nisi œcumenica Synodus nominatim hanc facultatem tribuat. Idem esto iudicium de ordinis sacramento. Certe proprium, ac nativum est jus Episcoporum ordinandi quoslibet Christianos homines, quos ad ecclesiasticum ministerium aptos, & idoneos judicant. Verum hoc jus imminuunt antiqui canones, cum vetant, ordinibus initiari eos, qui titulo carent, qui bigami sunt, qui in hæresi fuerunt, qui certam non attigerunt ætatem, qui baptismum in ægritudine acceperunt, qui sibi virilia amputarunt, qui graviora quædam crimina admiserunt. His de rebus multa sunt constituta à canonibus, qui dicuntur Apostolorum, à Concilio Eliberitano, Nicæno, Carthaginensi III. Antiocheno, Chalcedonensi, ceterisque conciliis, quæ antiquissimis Ecclesiæ temporibus habita sunt. Nec leviora sunt de matrimonii sacramento monumenta. Christus nullam dixerat legem, per quam Episcopi ministerium suum exercere prohiberentur in matrimoniis Christianorum cum infidelibus, cum hæreticis, cum schismaticis, itemque in matrimoniis, quæ inter affines copulantur. Attamen hæc matrimonia fieri vetat Synodus Eliberitana *Can. 15. 16. 17. 61. 66. tom. 1. Concil. collect. Labbæi col. 994.*

999. & seq. ed. Ven., atque ita in hujus administratione sacramenti Episcoporum potestas cohibetur. Similia occurrunt in Concilio Laodiceno *Can. 10. & 31. t. 1. cit. col. 1531. & 1535.*, Carthaginensi III. *Can. 12. t. 2. ejusd. collect. col. 1401.*, Chalcedonensi *Can. 14. t. 4. col. 1687.* Quid dicam de ceteris legibus, per quas arctata potestas Episcoporum est? Trans mare proficisci prohibentur Episcopi, non consulto primæ Sedis Episcopo, hoc est Metropolita Concilium Carthaginense III. *Can. 28. t. 2. col. 1403.*, œconomum constituere jubentur, sine quo res Ecclesiæ administrare non possunt Concilium Chalcedonense *Can. 26. t. 4. col. 1691.* *gentilium libros legere nequeunt, hæreticorum autem pro necessitate, & tempore; gubernationem viduarum, & pupillarum, ac peregrinorum per Archipresbyterum, aut Archidiaconum agere coguntur; prohibentur suscipere tuitionem testamentorum* Concilium Carthaginense IV. *c. 16. 17. 18. col. 1438. & 1439. tom. 2.* Extant & in Decretalibus Pontificum Romanorum plures hujusmodi leges, per quas potestas cohibetur Episcoporum. Vetat Innocentius I. *Ep. 2. ad Victric. c. 1. 2. 5.* apud Constantium *col. 748. & 750.* Episcopum *extra conscientiam Metropolitanam* aliquem ordinare, pluresque à sacris ordinibus arcendos jubet, quod etiam facit *Ep. 3. ad Episc. in Toletan. Synod. constit. c. 6. col. 770.*, ceterisque literis, quæ à Petro Constantio descriptæ sunt, & in quibus similiter plures feruntur leges, per quas Episcoporum potestas arctatur. Id vero etiam factum est à Siricio, qui Innocentio antiquior fuit. Ne omnes persequar ejus literas, quod esset operæ, scriptionisque longioris, tantum indicabo *Ep. 1. ad Himer., qua c. 4.* statuitur, ne quis alterius sponsam uxorem accipiat, *c. 5.* ne Eucharistia tribuatur reis graviorum quorundam criminum, *c. 8.* ne bigami ordinentur, *c. 9. & seq.* alia stabiluntur, quæ ad ætatem, & qualitates ordinandorum pertinent apud Constantium *col. 628. 632. seq.* Per has leges omnes Episcopi non amplius exercere poterant ampliorem illam, quam pridem habebant propriam, & nativam potestatem in administratione sacramentorum. Confer etiam S. Leonem *Ep. 5. c. 3. col. 618. Ep. 6. cap. 6. col. 622. Ep. 9. c. 1. & 2. col. 629. seq. Ep. 10. col. 633. opp. t. 1. ed. Ballerin. Ven.*, postremo fere omnes ejus epistolas, in quibus Episcopis certæ præscribuntur leges, quas eos servare oportet in negotiis ecclesiasticis, atque in sacramentorum administratione; S. Gelasium I. *Ep. 9. ad Episc. Lucan. c. 3. & 4.* apud Labbæum *t. 5. Concil. col. 315.*, S. Gregorium M. *Ep. 10. & 11. l. 4. Ep. 7. l. 5. Ep. 43. l. 7. Ep. 70. l. 9. Ep. 2. l. 10. opp. t. 2. col. 689. 690. 737. 890. 986. 1047.*, aliisque locis compluribus, ubi plures dicuntur leges, quibus Episcoporum jura imminuntur. Infinitus essem, si omnia colligere vellem exempla